

ACTA ET LITTERÆ 243

AD
HISTORIAM REFORMATIONIS IN SVECIA.

QUE

CONSENSU AMPL. FAC. PHIL. UPS.

P R A E S I D E

Doct. ERICO M. FANT,

HIST. PROF. REG. ET ORD. SOC. REG. SCIENT. UPS. ET ACAD.

REG. LITT. HUM. HIST. ET ANTIQUIT. STOCKH. MEMBRO_s

PRO GRADU PHILOSOPHICO

P. P.

JACOBUS M. BERGELIUS

STIP. DANKV. DALECARLUS.

IN AUDIT. GUST. MAJ. DIE MAJI MDCCCLII.

H. A. M. S.

*UPPSALIÆ,
TYPIS EDMANNIANIS.*

COLONIA TIBURCE
AD
HISTORIAM ET ETOLYAM IN SILEGIV

DOCET PERIODICUM

SYNOPSIS IN MECENATIS

ACTA ET LITTERÆ

AD

HISTORIAM REFORMATIONIS IN SVECIA.

III. *Ad Magnum Haraldi, electum Episcopum Scarensem, an. 1522, litteras de M. Olai Petri hæresi, qua modernam ecclesiam ad mendicitatem ecclesiæ primitivæ redigere voluit, de Bulla supra edita Adriani VI & Legatione Joannis Magni dedit Braskius, quas publici juris facere non dubitavimus.*

Ad Dominum Electum Magnum Scarensem.

Præmissis omnibus & singulis, quæ reverentiae sunt & amoris pariter & salutis, Venerabilis frater & singularis amice, Recepimus scripta vestra ex Julæta, de his quæ tunc occurserunt, demum his immediatioribus diebus, cepimus scripta quorundam in Capitulo Upsaliensi, quam periculose pullulare incipit hæresis illa Lutherana, per quendam Magistrum Olaum in Ecclesia Strenginensi, præferrim contra decreta Sanctæ Romanæ Ecclesiæ ac ecclesiasticam libertatem ad effectum, ut status modernæ Ecclesiæ reducatur ad mendicitatem & statum Ecclesiæ primitivæ, quæ cum in primis diu elegerit in paupertate vivere, contradictionis tamen per hoc non effecta est immunis. Suscepit tandem temporalia gratis oblata, non sine minori

A

con-

contradictione, Domino id ipsum prædicente per Beatum Mar-
 cum, quod electi sui etiam cum persecutionibus essent receptu-
 ri, quod hæretici quotquot hucusque succreverant consideran-
 tes, facile suggeserant Laicis, quos Clericis infestos oppido
 tradit antiquitas, modernam Ecclesiam per abdicationem tem-
 poralium primitivæ Ecclesiæ conformandam, pro suæ hæresis
 stabilimento, prout Laicus fasciculus temporum circa tem-
 pus B. Silvestri primi. Et quia singularia scripta Sanctissimi
 Domini nostri Adriani papæ VI. moderni Summi pon-
 tificis cepimus, ut nos una cum aliis prælatis
 Svecanæ Ecclesiæ hujusmodi Lutheranæ hæresi conformi-
 ter opponeremus, per media D. Doctoris, Johannis nuncij
 & commissarii Apostolici in hac parte. Cautum igitur
 nobis ac alijs prælatis Svecanæ Ecclesiæ summopere vide-
 retur, dictum D. Doctorem Joannem seriosius exhortari,
 ne fines regni egredetur ante factam realem exquisitionem
 contra dictum Magistrum Olaum, tanquam de hæretica
 pravitate suspectum, ad ejusdem justam absolutionem vel con-
 demnationem, prout dictaverit ordo Juris, & quod in qua-
 libet Diœcesi constituantur auctoritate Apostolica prælati Eccle-
 siarum inferiores vel alii docti religiosi eminentis literaturæ
 in ordinariorum inquisidores hæreticæ pravitatis. Alioquin
 si tam publicus error dissimulatione præteritus fuerit, ul-
 teriorem præstabit novellæ hæresi fermentationem ac
 occasionem se ad majora scandala convertendi salvo judicio
 vestro ac vestri venerabilis capituli, super quo nos peti-
 mus quantocius informari, nos enim circa curas adversæ
 valetudinis depressi, neque nobis neque alijs ad plenum
 consulere possumus, in his vel alijs, quæ madmodum liben-
 ter faceremus Domino Deo teste, cui venerandum f. v. ac
 ipsum venerabile capitulum sincere recommendamus. Ex
 Lincopia 12 Julii 1523.

IV. *Ad Doctorem Johannem Magni etiam mittit articulos
Olai Stregensis, implorans ejus apud Regem auctoritatem pro
fuslinendis Ecclesiæ privilegiis.*

*Ad Dominum Doctorem Johannem magnum cum
Magistro Olao ejus germano.*

Venerabilis vir, post multiplicem in Domino dilectionem & salutem, intellectu ex Vestris litteris per Magistrum Olaum germanum allatis insperato vestro exitu sine mutuis Conferentiis, sed & irrepentis Lutheranæ hæresis extirpationi non solum utilibus, sed & omnino necessariis, dolores doloribus addidimus in hac ægritudine nostra, quæ quantumcunque nos afficiat, magis tamen nos afficiat Lutheranæ hæresis per quendam magistrum Olaum Strengensem fermentatio (ut asseritur) quem cepimus articulos præsentibus inclusos, ad populum prædicasse, quæ quamquam tam patenter æta dicuntur, quod nulla possunt tergiversatione celari, non videmus honestum modum, quantum ex literis sanctissimi Domini nostri ad nos datis cepimus, per quem D. v. hujusmodi negotium pertransire poterit in discussio-
nis officio inquisitionis prætermisso, contra hujusmodi concionatorem, ob vehementem hæresis suspicionem, sine ejus absolutione vel condemnatione, assidentibus vobis hinc inde capitulorum hujus regni prælatis, nedum Christianæ Religioni sed & Sanctissimo Domino nostro ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ deditissimis, quemadmodum & nos totum offerimus consulentes, ut aliqui deputentur in certis dijœcesis ex inferioribus prælatis ecclesiasticis aut religiosis eminentis litteraturæ, inquisitores hæreticæ, pra-

vitatis suis ordinarijs in - - - - pro dictæ hæresis extirpatione, antequam acrius invalescat, insuper quia superioribus annis, etiam antequam Serenissimus Dominus rex noster electus regni gubernacula assequeretur, nonnulli superiores prælati regni, tanquam in defectum judicis ecclesiastici, diversimodi invasi fuerant, quemadmodum novissimum existit, nos ex præteritis verentes, quod cras possint fieri turpia sicut heri, offerimus nos benevole in vestri tanquam nuncij & Legati Apostolici præsentia ad standum unicuique juri, aliquam accusationem contra nos prætendenti spirituali vel temporali, ne in defectum judicis ecclesiastici cuiquam detur occasio in nos malignandi, de quo protestamur coram vobis, prout alias in vestri adventu solemniter protestati sumus. Supplicantes nomine totius Svecanæ ecclesiæ, quatenus Di. v. apud serenissimum Dominum nostrum officere velit necessarijs suis consilijs & instantijs, quatenus sua majestas pro honore & reverentia sanctissimi Domini nostri ac sanctæ sedis apostolicæ, nec minus pro salute animæ suæ, ac bona opinione etiam apud exteris nationes permittere dignetur ipsam ecclesiam Suecanam & ejus prelatos in ea libertate & privilegijs, præsertim in assecutione suarum jurisdictionum & suis colonis, qua ipsam reperit ultra trecentos annos fuisse gavismam, quemadmodum sua serenitas Vadstenis in sua assumptione pollicita est, etiam per litteras patentes desuper datas. Et quia Dominus noster electus Rex attento subsidio suæ majestati nondum anno elapso liberaliter per Ecclesiam Lincopensem & Clerum impenso ubi dupplum ejus quod promisum fuerat ob ulteriores ejus fautores assequendos benevole extitit erogatum, velit deinceps abstinere ab ulteriore gravamine Ecclesiæ nostræ & Clero imponendo, permittendo eos in suis

suis privilegijs, tam per Canones quam leges imperiales ac reges & principes, suæ majestatis prædecessores concessis, & hoc per pias exhortationes. Alioquin erit hic desertio ecclesiarum, & clerus fugitivus, ac clamor vulgi de defectu religionis, quod non libenter videremus, faciat in hac redebitum boni filij, prout Dominus inspiraverat vobis, qui vos sua directione dignetur cumulatius locupletari, cui & vos sincere recommendamus. Citissime ex Lincopia 1523 die divisionis Apostolorum. Solito nostro sub sigillo.

Item mittimus vobis cum Magistro Olavo so marc pro liba:bus alias plura facturi Domino gratiam concedente, nec deerit quin ubique licebit partes vestras ac amicorum promovere benevole faciemus, faciat nos participem litterarum vestrarum cum nuntio nostro quid super præmissis a r. ma. ceperitis in responsis, item valeat felix dilectio v. nobis omni benevolentia prosequenda.

V. Etiam laudatos articulos mittit ad fratres Vadstenenses cum libro de erroribus Ruthenorum, quos cum Lutherana hæresi idem facere existimat.

Ad fratres Vadstenenses.

Cum paterno favore, sinceram in Domino dilectionem & salutem. Mittimus vobis cum latore præsentium, juvete nostro tractatulum quendam de erroribus Ruthenorum, ut eo lecto, tanto magis elucescat, ubi hæresis illa Luther-

therana sua jaceat fundamenta, & ut ejus error ac ipsorum Ruthenorum tanto facilius reprimatur, pro honesta & devota deductione temporis suademus in eo contenta legenda, quo facto alium vobis his diebus ex Italia receptum tractatulum per Illustrissimum Regem Angliae in propria persona editum contra Lutheranam hæresin transmittimus, cum ipsis propter ægritudinem nostram studio vacare non possumus. Mittimus etiam articulos præsentibus inclusos, nobis his diebus missos, per quendam Magistrum Olauum Strenginensem (ut asseritur) publice ad populum prædictatos, super quibus, quid sentiatis, nobis rescribere velitis. Deprehendimus unum inter eos gloriose virginis Mariæ non solum derogatorium, sed & blasphemum ac injuriosum, non obstante communi proverbio. Vis brevibus vis plene laudare Mariam, omni labe caret, omnia laudis habet, cui vos recommendamus. Citissime ex Lincopia die S. Margaretae Virginis. Anno e

In vitulo.

Mittite nobis aliquas castaneas immaturas ex arboribus vestris nuces avellanas, ac aliquid de lavendula & Mayorana. Iterum feliciter valeatis.

THESES RESPONDENTIS.

1. Characterem animi Servatoris nostri, qua hominis, omnibus perfectionis numeris absolutum inter reliqua confirmat amor, quo discipulum Suum Johannem præcipue amplectebatur. Nemo enim Sacrum Scriptorum est, qui pectora disertior habeatur, quam ille in Evangelio, prima Epistola atque iis Apocalypseos locis, qui intelligi possint. Doctrinæ Christianæ nucleus atque medullam quis illo melius expressit Evang. I. 11 — III. 17 — XV. 14. — XVII, XVIII, 40?

2. Quam vere, sibi constantes & characteristice depicti sint Sacris in Oraculis Apostoli, non fugerit illum, qui Thomæ dubia, Joh. XIV. 5. ad sepulchrum Lazari & resurrectionem Christi; nec non Judæ Ichariotæ avaritiam, Joh. XII. 4. & in prodictione salvatoris sui & Magistri, rite observaverit.

3. Ex vetustis Historicis nemo non Dionem Casium Dionysio Ha-licarnassensi prætulerit; Herodotum & Diodorum Siculum legerit cum voluptate. Miramur autem locum hujus Lib. I. Cap. 26, de annis Egyptiorum, ad illustrandam Patriarcharum ante diluvium longævitatem a nemine, quantum novimus, allegatum fuisse.

4. Insigne accurationis incrementum accederet linguae nostræ vernaculae, si talem operam, qualem Ausonius Popma Latinæ atque Girard Gallicæ adhibuere, eidem præstare vellet aliquis nostratum, Synonymorum quæ habentur, adstruendo differentiam. Exempli loco sequentia adjungemus,

Lätfärdig. Fräck. Lätsint.

Okyfk. Otuktig.

Sluta. Ånda. Vid sista slutet har all ting en ånda.

Fullkomna. Fullborda.

Allmän. Allmännelig.

Belaſen. Vitter. Lärd.

Hat, Vedervilja, Affky, Vidrighet. Afvughet.

Nödigt. Nödvändigt.

Man Bör. Man Mäste.

Band. Bojor.

Skina. Lysa. Glänsa. Blänka.

Nånnna. Kalla.

Tilfälle. Lägenhet.

Förnä. Kunna. Det jag förmår, är lätt. Det jag kan, är möjligt.

Näm-

Eftertänka. Esterfinna. Besinna.
Betrakta. Utgrunda. Skärskåda.
Djupsinnig. Skarpsynt. Sinnrik.
Förstå. Begripa. Fatta. Det som är redigt, förstas. Det som är tydligt, begrips. Det som är klart, fattas.
Rask. Kraftig. Stark.
Ingifvelser. Uppenbarelser.
Förening. Gemenškap. Öfverensstämmelse.
Rät. Rak.
Förhinder. Svårighet.
Höra. Lyfsna.
Böjelse. Drift. Det är ingen svårighet, att följa den drift, en stark böjelse gifver. Fånaden har drift.
Wulen. Fallen.
Kynne. Lynne. Sinnelag.
Ro. Frid. Logn.
Sagta. Tyft. Stilla.
Fredlig. Fredsam. Fredliga tider. Fredsam man.
Buller. Oväsende. Oläst.
Alfvarsam contr. Veklig. Sträng, contr. Flat.
Färdighet. Skicklighet. Det fördras Färdighet at börja en Sak, och Skicklighet at fläta.
Spår, Qvarlefvor. Lämningar.
Buk. Mage.
Åta. Spisa. Mat, som är olagad åtes. Man Spisar ordinairt på sina timmar. Det är tillredning. Spisa kommer af Spis, efter den kokas och stekes där.
Inveklad. Inblandad.
Darra, Ryfa. Bäfva. Skälvfa.
Faslig. Hisklig. Förfärlig. Förskräcklig. Grym.
Gömma. Bevara. Ackta för tyfven. Bevara för förruttnelse.
Ackta. Wärja fig.
Man agtar sig med försigtighet, Värjer sig med tapperhet.
Behälla. Qvarhälla.
Jag behåller mitt eget och qvarhäller en annans.
Giller för foglar. Snaror för djur.
Regel. Rättefnöre.
Yta. Utvärtes anseende. Sken.
Byta. Wixla. Förvandla.
Fly. Undfly. Flygta.
Hådanfärd. Död. Åndalykt.
Fråga. Spörja.
